

судів, не вирішено багато питань, пов'язаних з асиметричним розподілом інформації між зацікавленими особами, і т.ін. В Україні компанії з розпорошеною формою власності знаходяться в гіршому фінансовому становищі ніж, компанії з концентрованою формою власності.

Підсумовуючи вищевикладене, необхідно зазначити, що на сьогодні структура власності української промисловості має трансформаційний характер, з тенденцією до висококонцентрованої. Такий процес – до консолідації власності – на нинішньому перехідному періоді є позитивним моментом, оскільки супроводжується довгостроковим горизонтом планування та ефективним контролем за менеджментом компанії.

Водночас у процесі дослідження взаємозв'язку між структурою власності, що склалася в Україні, та деякими фінансовими показниками (рентабельність акціонерного капіталу та рентабельність продажів) отримано результат, який доводить, що взаємозалежностей між часткою крупного інвестора на підприємстві та результатами діяльності не знайдено, що також свідчить про трансформаційний характер структури власності.

В умовах зростаючого попиту домінуючих власників на механізми захисту від ворожого поглинання з боку іншого бізнесу консолідована власність створює передумови для поступового переходу від ворожих до дружніх поглинань та формування бізнес-груп.

Література.

1. Ла Порта Р., Лопес-де-Силанес Ф., Шлейфер А. Корпоративная собственность в различных странах мира // Российский журнал менеджмента. 2005. – №3. – с.97-148.
2. Кузнецов П.В., Муравьев А.А. Структура акционерного капитала и результаты деятельности фирм в России: анализ «голубых фишек» фондового рынка – М.: РПЭИ, 2002. – 64 с.
3. Капелюшников Р.И. Концентрация собственности и корпоративное управление. Припринт WP1/2005/03.– М.: ГУ ВШЭ, 2005. – 40 с.
4. <http://industry.com.ua/>
5. <http://www.smida.gov.ua/>
6. Закон України «Про господарські товариства» від 19.09.1991 № 1576-ХІІ. Редакція від 13.12.2006 // <http://portal.rada.gov.ua/>
7. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. Редакція від 18.10.2006 // <http://portal.rada.gov.ua/>
8. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. Редакція від 04.10.2006 // <http://portal.rada.gov.ua/>
9. Лукашов А.В. Сравнительные корпоративные финансы и корпоративное управление // Управление корпоративными финансами. 2005. – №3. – с.2-12.
10. Ильяшенко М. Рейдерство в законе / Металл. №8Б 2006. с. 12-14.

Статья поступила в редакцию 28.12.2006

В.В. ЗЯНЬКО, к.е.н., доцент,
Вінницький національний технічний університет

ВЛАСНІСТЬ ЯК ОСНОВНИЙ ІНСТИТУТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Підвищення значення інновацій, які, дещо відтіснивши інвестиції, виступають нині головним чинником економічного зростання, зумовлює постановку питання про визначальну роль у сфері інноваційного підприємництва та його середовищі інституціональних факторів, які визначають можливості та обмеження суб'єктів підприємницької діяльності.

Теоретичному аналізу інституціональних засад підприємництва, умов та чинників його активізації, впливу інституціональних факторів на поведінку суб'єктів господарювання присвячено велику кількість наукових праць. Так, відомий польський економіст Л. Бальцерович

вважає, що інститути визначають роль кожної людини та межі, в яких вона повинна діяти і приймати рішення [1, с.37]. Це означає, що поведінка підприємця обумовлюється не лише його світоглядом, але й інституціональним середовищем. Як форму людської діяльності, що ґрунтується на чітко розробленій ідеології, системі правил і норм та розвинутому контролі за їх виконанням, визначає інститути російський вчений С. Фролов [2, с.54]. Стосовно впливу інституціонального середовища на підприємницьку діяльність економісти характеризують

© В.В. Зянько, 2007

інститути як сукупність формальних і неформальних рамок, які структурують дії підприємців [3, с.11]. У реальному інституційному середовищі діють ефективні та неефективні інститути, проте фактично немає зовсім нейтральних. На думку автора, ефективними є у першу чергу ті інститути, які заохочують розвиток підприємницьких інновацій, а дії владних структур, спрямовані на консервування встановлених раніше пільг і привілеїв, слід віднести до розряду неефективних. Всесвітньовідомі інституціоналісти Т. Еггертсон, Г. Беккер, О. Вільямсон, фундатор неінституціоналізму Р. Коуз та ін. [4-7] знаяну увагу приділяють вивченню інститутів, які регулюють доступ до ресурсів. Досліджуючи систему прав власності як сукупності всіх норм, встановлених державою та іншими соціальними інститутами, вчені дійшли висновку, що саме чітка специфікація прав власності є необхідною умовою ефективного функціонування економіки. Інституціональне середовище – це комплекс формальних правил, що ґрунтуються на правах власності, вважає О. Вільямсон, тому його повинна досліджувати економічна теорія прав власності [6, с.598].

Останнім часом в Україні відбулися певні інституціональні зміни у сфері підприємництва, зокрема запроваджені інститути приватної власності. Але загалом вони розвинуті недостатньо, що не створює сприятливого для розвитку інноваційного підприємництва інституціонального середовища.

Метою статті є вироблення, на основі аналізу системи прав власності в Україні, в тому числі інтелектуальної, прогресивних та ефективних форм і методів заохочення інноваційної діяльності підприємців та окремих винахідників та розробка заходів, спрямованих на інституціональне забезпечення розвитку вітчизняного інноваційного підприємництва.

В Україні відбуваються динамічні зміни у сфері базових економічних відносин – відносин власності. Розмаїття відносин власності і організаційно-правових форм господарювання розширює економічну самостійність та свободу суб'єктів, створює сприятливі умови для підвищення активності інноваційної підприємницької діяльності у різних сферах та напрямках, сприяє підвищенню ефективності і конкурентоспроможності національної економіки.

Серед різноманітних форм власності, на думку західних економістів, вирішальний вплив на забезпечення самостійності господарських суб'єктів справляє приватна власність [8; 9]. Вона є також основою становлення системи мотивації підприємців і працівників [10, с.78].

Адже приватна власність може використовуватися не тільки для мети підприємництва, але й для благодійництва, особистого споживання послуг і товарів фізичними особами тощо [11, с.74].

У країнах з ринковою економікою (до яких віднедавна належить й Україна) право власності є однією із головних засад суспільного розвитку, і не випадково в ринкових умовах серед різних форм власності переважає саме приватна. Адже, як джерело доходів для власника і основа, що забезпечує його незалежну поведінку, приватна власність є потужним стимулом до високоефективної діяльності господарських суб'єктів, які безпосередньо розпоряджаються власністю, тобто виступають справжніми господарями. Володіння і розпорядження власністю сприяє відродженню промисловості, підвищує зацікавленість до підприємницької діяльності, оскільки дозволяє повною мірою використати потенціал суб'єкта-власника і підприємця. Для більшості підприємців робота пов'язана із їх власною справою, і працюють вони винятково на себе. А тому основні помисли підприємця з часом стають нерозривно пов'язаними з роботою. Як правило, у справі підприємця міститься відповідь на питання щодо спрямованості його економічних інтересів. Підприємець-власник не просто працює, він постійно «включений» у проблеми своєї фірми, щиро вболіває за них, прагне будь-що підвищити свою кваліфікацію і якість роботи [12, с.103].

Власницька мотивація та інтелектуальний потенціал максимально реалізуються у сфері інноваційного підприємництва, насамперед на підприємствах малого бізнесу та в інноваційно-впроваджувальних фірмах.

Власність, на думку автора, є внутрішнім стимулом, що змушує власника господарювати ефективно, раціонально використовувати наявні ресурси і час [12, с.103]. Проте в сучасних умовах значення інституту приватної власності не слід абсолютизувати. Зокрема, у країнах Заходу приватна власність нині втратила свій традиційний вплив на підприємництво хоча б через те, що для започаткування власної справи особа може брати банківські кредити. Крім цього, суттєво змінилися функції приватної власності: від чисто економічних цілей і завдань вони еволюціонують до соціально-етичних [11, с.75]. Це означає, що підприємництво все більше уваги повинно приділяти збільшенню робочих місць, підвищенню рівня кваліфікації працюючих тощо. Треба сказати, що найбільше зацікавлене у фаховому зростан-

ні працівників саме інноваційне підприємство, становлення і розвиток якого залежить від багатьох чинників, мотивів та стимулів до ефективною і активною економічною діяльністю суб'єктів господарювання, і всі вони тісно пов'язані з відносинами власності.

Приватна власність виступає основою, що забезпечує підприємцеві економічну стабільність і сталий розвиток господарства, є стимулом до заволодіння ним стійкими позиціями на ринку, слугує мотивом до творчо-пошукової діяльності, спрямованої не лише на одержання економічного зиску, але й на реалізацію підприємницьких здібностей у самовираженні, суспільному визнанні. Суспільне визнання і найголовніше – збереження розпочатої справи, на думку німецького економіста Петера Верхана, є найважливішими мотивами підприємницької діяльності [13, с.2].

«Стимулювання праці в межах ринкової економіки стикається з різною мотивацією господаря і працівника: власника, що отримує прибуток, і найманого працівника, що живе на зарплату; менеджера, який управляє, і виконавця, яким керують» [14]. Так, наймані працівники, підлеглі можуть бути зорієнтовані лише на досягнення результату, але не на якісне і вчасне виконання завдання організації. Але ж у науково-технічній сфері висококваліфіковані спеціалісти: наукові працівники, інженери, конструктори – це центральні постаті, особливо на першому етапі інноваційного процесу, де відбувається втілення ідей у якийсь початковий зразок інноваційного продукту. Від їх таланту і працьовитості залежить успіх справи, отже, їх треба зацікавити як в ефективному виконанні завдань організації на кожному етапі інноваційного процесу, а так і в досягненні позитивного результату в цілому. Отже, підприємцеві необхідно добре знати, які саме мотиви спонукають працівників до бажаних для організації дій і як викликати ці мотиви та послабити ті, що суперечать завданням організації. Для керівника підприємства важливо, щоб його підлеглі були зорієнтовані і на завдання, і на результат.

На відміну від найманих працівників, господарська діяльність підприємця-власника не протидіє йому як вияв чужої волі, не є примусовою, а практично завжди виступає формою прояву власної сутності як творчої, ініціативної людини. Тому мотивація підприємницької діяльності – особлива форма господарської поведінки, яка реалізується у самостійній, творчо-пошуковій, ініціативній, ризиковій новаторській діяльності. І. Ансофф [15], описуючи два типи поведінки підприємства: прирослий і під-

приємницький, вказував, що, на відміну від прирослої поведінки, яка спрямована на ствердження традицій усередині організації та в її відносинах з навколишнім середовищем, при якій зміни не сприймаються, обмежуються та мінімізуються, підприємницький тип поведінки спричинює зовсім інше ставлення до змін: підприємницька організація прагне до них, виступає за безперервну зміну досягнутого стану. Але ж не кожен суб'єкт має інтерес до підприємства. Лише економічний інтерес особливого суб'єкта – підприємця є основою специфічного таланту – підприємливості, який суб'єкт реалізує, як ініціатор розробки чи впровадження якогось проекту, засновник підприємства тощо.

Підприємець – один з найактивніших господарських суб'єктів ринкової економіки. Але не всі господарські суб'єкти, які діють на свій страх і ризик, підпадають, на думку Й. Шумпетера, під визначення підприємця [16, с.170]. Лише господарський суб'єкт, який виконує особливі функції, пов'язані з організацією економічної діяльності, який по-новому поєднує і використовує надані йому в розпорядження ресурси, технології та потенційні можливості розвитку свого підприємства, від якого залежить результативність виробництва (а тому він вбачає свої функції у постійному впровадженні інновацій на підприємстві, розширенні існуючих та пошуку нових ринків збуту продукції і напрямів діяльності), до того ж ці функції пов'язані з економічним ризиком, тобто можливістю втрати ресурсів чи недоотримання доходів, що не можуть бути покриті жодними системами засторог у порівнянні із запланованим варіантом, – є підприємцем. Головною функцією підприємця є управління власністю, хоч підприємець не обов'язково особисто володіє засобами виробництва, капіталу. Іноді він може на правах господарського суб'єкта розпоряджатися чужою власністю, однак і в цьому випадку управління власністю залишається його головною функцією, виконання якої передбачає застосування підприємницьких здібностей – здатності використовувати певне поєднання ресурсів для вироблення товару, приймати послідовні рішення, створювати інновації і йти на ризик [17, с.394]. З вищесказаного випливає, що підприємець обов'язково має володіти такими рисами, як діловитість, ініціативність, рішучість, наполегливість, прагматичність та ін., які є невід'ємними ознаками підприємницького таланту. Підприємницькі здібності включають в себе здатність до новаторства, вдосконалення і радикальної зміни виробничого процесу, спро-

спроможність брати на себе відповідальність за ризик, пов'язаний із втіленням нововведень та створенням інновацій.

Всі ці вимоги до підприємця висуває здійснювана ним економічна діяльність, успіх якої залежить від його здібностей та мотивації, яка визначається інтересами підприємця. Підприємницький інтерес виступає серцевиною мотиваційного механізму підприємця, силою, що визначає спрямованість його господарської діяльності, є основою імпульсів, що викликають бажання працювати високопродуктивно, досягати поставленої мети – одержання прибутку та самореалізації себе як особистості, що прагне до задоволення не лише матеріальних, але й інших інтересів (духовних, політичних тощо).

У країнах з розвинутою ринковою економікою за тривалий період її еволюції на принципах переважання приватної власності створена розгалужена нормативно-правова база, що регулює відносини й охороняє права приватної власності, в тому числі й інтелектуальної. Право інтелектуальної власності поширюється насамперед на знання, втілені у нововведення, як результат колективної чи індивідуальної інтелектуальної діяльності. В Україні система захисту прав інтелектуальної власності потребує вдосконалення, оскільки правова спадщина її охорони і використання зорієнтована на те, що у розпорядженні інтелектуальною власністю головна роль належить державі. Досі не вирішено проблему охорони прав промислової власності, винахідники майже не захищені законодавством, практика розгляду спорів щодо авторського і патентного права недосконала, про що свідчать статистичні дані.

Так, за офіційними даними, від недостатнього захисту інтелектуальної власності Україна щороку втрачає близько \$1 млрд. [18, с.17]. В цілому можна констатувати, що нинішній стан винахідництва не відповідає ані потребам, ані ресурсам нашої держави і свідчить про поступову втрату країною найціннішого багатства – інтелектуального потенціалу, який донедавна був предметом її особливої гордості. Якщо порівнювати із США, то кількість винаходів на одного громадянина в Україні за 1999-2002 роки була меншою приблизно у 7 – 10 разів. Якщо порівнювати з періодом радянських часів, то і тоді наша країна була лідером серед союзних республік за кількістю запатентованих винаходів: її частка від загальної кількості всіх радянських патентів становила майже 40%, а частка у світовому інженерно-науковому потенціалі, за даними ЮНЕСКО, дорівнювала май-

же 7% [19, с.38].

Нині Україна практично втратила свої позиції в інноваційній сфері, її частка у світовому обсязі торгівлі наукомісткою продукцією складає приблизно 0,1%, тоді як для Росії відповідний показник становить 0,3%, США – 36%. Через дефіцит коштів та дорожнечу патентної процедури, а також у зв'язку із затяжним процесом оформлення патенту, суб'єкти інноваційної діяльності не спроможні виділити на фінансування патентно-ліцензійної діяльності більшу суму грошових коштів. Зокрема, у Вінницькій області у 2004 році фінансування наукових досліджень і розробок, порівняно з попереднім роком зменшилося з 970,6 тис. грн. до 685,1 тис. грн., а у порівнянні з 2002 роком – більш ніж у 6 разів. Якщо у 2002 році витрати на придбання наукових досліджень і розробок здійснювало кожне друге промислове підприємство з тих, що займалися інноваційною діяльністю, то у 2003 році лише кожне четверте підприємство, у 2004 році – кожне третє, проте, зважаючи на існуючу впродовж цих років тенденцію до зниження кількості інноваційно активних підприємств у Вінницькій області, кількість тих з них, що здійснюють витрати на дослідження і розробки, постійно скорочується: у 2002р. таких підприємств було 49, у 2003р. – 21, у 2004р. – 11. Значно – у 23 рази (із 11810,1 тис. грн. до 512,8 тис. грн.), – скоротилися у 2003р. порівняно з попереднім роком інноваційні витрати на технологічну підготовку виробництва. Правда, у 2004р. ці витрати знову зросли майже у 4,7 рази і склали 2399,6 тис. грн., але у порівнянні з 1995р. у 2004р. кількість українських підприємств, які займалися дослідницькою і раціоналізаторською роботою, скоротилася більш ніж у 5 разів.

Отже, загальна кількість запатентованих винаходів в Україні залишається невеликою, основні причини цього такі:

- незахищеність прав інтелектуальної власності, що не стимулює інвестиції в інноваційну сферу;
- невирішеність цілої низки економічних та правових питань патентно-ліцензійної сфери;
- нестача фахівців з розповсюдження нововведень як специфічного товару ринку (такі фахівці зараз лише починають з'являтися, але законодавчий механізм використання і поширення нововведень досі має багато вад);
- не створено загальнодоступної системи державного обліку і розповсюдження інновацій [20, с.215].

Вітчизняне законодавство, що регулює

права авторів об'єктів промислової власності, не визначає чітко обов'язків роботодавця щодо виплати винагороди, можливості автора використовувати свій винахід, отримувати комерційну вигоду. На сьогодні в Україні законодавчо недостатньо розроблені питання оцінки вартості прав інтелектуальної власності. Законодавство покладає на власника прав обов'язок щодо їхнього добросовісного використання, проте не надає жодних гарантій використання об'єктів, що отримали правову охорону. Більшість національних заявників і власників прав психологічно не готові займатися пошуком інвесторів і зацікавлених виробників, оскільки через незрозумілість системи захисту інтелектуальної власності та недостатню розвинену інфраструктуру не можуть в Україні реалізувати економічний потенціал багатьох своїх розробок. Особливо негативно позначається те, що права інтелектуальної власності набувають відчуженого економічного значення при високому ступені матеріалізації науково-технічних рішень, що досягається лише при серійному випуску відповідної продукції, яка не забезпечується вітчизняним виробництвом. Тому не дивно, що ініціативу щодо захисту в Україні прав інтелектуальної власності перебирають на себе іноземні неурядові організації, які зацікавлені в доступі до внутрішнього споживчого ринку. Вони часто відкрито лобіюють інтереси певних зарубіжних виробничих чи торговельних корпорацій. Наочним прикладом такого лобіювання є потужний зовнішній тиск на Україну з приводу регулювання виробництва і розповсюдження оптичних дисків для лазерних систем зчитування. Проте майже непомітна реальна допомога неурядових організацій у формі навчання та підвищення кваліфікації українських спеціалістів, безоплатної поставки апаратури і обладнання для виявлення і реєстрації піратських і контрабандних товарів тощо. Таке становище в патентно-ліцензійній сфері свідчить, що в Україні не створено сприятливих умов для розвитку інноваційної діяльності, не сформовано відповідної бази для розвитку винахідництва та інноваційної творчості. Верховна Рада України та уряд на сьогодні недостатньо ініціюють інноваційні технологічні зміни в економіці, не приділяють належної уваги механізмам економічної та моральної мотивації, іншим формам державної підтримки винахідництва.

Для стимулювання інноваційної і технологічної активності суб'єктів підприємницької діяльності та окремих винахідників українська держава повинна, використовуючи досвід промислово розвинених країн, наполегливо впро-

ваджувати прогресивні форми і методи заохочення винахідницької діяльності як підприємців, так і окремих винахідників. Основними такими формами заохочення, за визначенням міжнародного бюро Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ), яка провела дослідження за матеріалами патентних відомств Австрії, Великобританії, Німеччини, Швеції, США і Японії, можуть бути такі [21, с.430]:

- пряме фінансування, що сягає до 50% від витрат на розробку винаходу;
- надання позик, зокрема без виплати відсотків (Швеція);
- дотації (практично всі країни);
- безоплатні позики (Німеччина);
- знижка державного мита для індивідуальних винахідників (Австрія, Німеччина, США та ін.);
- відстрочення сплати або звільнення від мита, якщо винахід стосується економії енергії (Австрія);
- безкоштовне ведення діловодства за заявками індивідуальних винахідників, безоплатні послуги патентних повірених (Нідерланди);
- використання системи субсидій з метою залучення окремих кваліфікованих спеціалістів до винахідницької діяльності.

Вирішення проблем із захисту інтелектуальної власності вимагає здійснення комплексу заходів, спрямованих на інституціональне забезпечення розвитку вітчизняного інноваційного підприємництва, зокрема:

- упорядкування і вдосконалення законодавчої і нормативно-правової бази, що регламентує діяльність інноваційного підприємництва, адаптування її до принципів і норм Європейського Союзу;
- вироблення механізму фінансування наукових досліджень в Україні; встановлення мінімальної частки ВВП (держбюджету), що має спрямовуватись на фундаментальні та технологічні дослідження;
- врегулювання правових та економічних основ діяльності всіх елементів інноваційної інфраструктури – бізнес-інкубаторів, технопарків, технополісів тощо, а також недержавних фондів підтримки науково-технічної та інноваційної діяльності;
- створення в міністерствах, інших центральних органах державної влади і управління підрозділів з охорони інтелектуальної власності; визначення державної установи, яка забезпечуватиме координацію продавців і покупців інтелектуального продукту, надаватиме

ім всебічну юридичну допомогу з питань патентування та захисту прав інтелектуальної власності;

– проведення широкої роз'яснювальної роботи серед керівників і фахівців підприємств науково-технічної сфери, їх ознайомлення з особливостями дотримання і використання прав інтелектуальної власності в умовах транзитивної економіки, врегулювання порядку передачі українським та іноземним партнерам прав на використання вітчизняних винаходів і технологій;

– організації на робочих місцях консультацій з питань розпорядження інтелектуальним капіталом, створення для цього консалтингових фірм, сприяння комерціалізації інноваційних розробок та розвитку реального ринку інтелектуальної власності.

Здійснення цих заходів сприятиме підвищенню конкурентоспроможності інноваційних товарів, позитивно позначиться на розвитку національного інноваційного ринку, об'єктами якого є товари у вигляді науково-технічної, проектно-конструкторської, техніко-технологічної продукції, інформаційні послуги, а суб'єктами – дослідники, конструктори, винахідники, підприємці-новатори.

Література.

1. Ольсевич Ю. Институционализм – новая панацея для России // Вопросы экономики. – 1999. – №6. – С.27-43.
2. Фролов С.С. Социология. – М.: Изд. Корпорация «Логос», 1997. – 360с.
3. Пустовийт Р.Ф. Институциональне середовище підприємництва в транс-формативній економіці: Моногр. – Черкаси: Брама-Україна, 2006. – 372с.
4. Эггертссон Т. Экономическое поведение и институты / Пер. с англ. – М.: Дело, 2001. – 408с.
5. Becker G. Altruism, Egoism and Genetic Fitness: Economics and Sociobiology // Journal of Economic Literature. – 1976. – P.817-826.
6. Williamson O.E. The New Institutional Economics. Taking Stock. Looking Ahead // Journal of Economic Literature. – 2000. – Vol.38, №3. – P.595-613.
7. Коуз Р. Фирма, рынок и право // США: экономика, политика, идеология. – 1993. – №2. – С.90-107.
8. Роджерс Ф.Дж. ИБМ. Взгляд изнутри. Человек – фирма – маркетинг / Пер. с англ., вступ. ст. В.С. Загашвили. – М.: Прогресс, 1990. – 278 с.
9. Самуэльсон П. Экономикс. Вводный курс. – М.: Прогресс, 1964.
10. Будкін В. Передумови і результати трансформації власності у постсоціалістичних державах//Економіка України. – 2002. – №5.- С.76-83.
11. Політико-правове регулювання підприємництва в Україні: теорія і практика: Моногр. / Варналій З.С., Кампо В.М., Мазур І.І., Миронova Г.А. та ін. / За ред. Варналія З.С., Кампо В.М. – К.: Знання України, 2005. – 380с.
12. Зянько В.В. Стимули та передумови розвитку інноваційного підприємництва // Наукові праці ДонНТУ: Серія економічна. Вип.91. – Донецьк, 2005. – С.103-110.
13. Верхован П. Предприниматель (Главы из книги) // Деловой мир. – 1991. – 2 ноября. – С.2.
14. Гуриева Л.К. Национальная инновационная система России: модели и инфраструктура // Бюллетень ВІУ. – 2003. – Вип.№9 // <http://masters.donntu.edu.ua>
15. Ансофф И. Стратегическое управление. – М.: Экономика, 1989. – 519с.
16. Шумпетер Й. Теория экономического развития /исследование предпринимательской прибыли, капитала, процента и цикла конъюнктуры. – М.: Прогресс, 1982. – 455с.
17. Макконнелл К.Р., Брю С.Л. Экономикс. Принципы, проблемы и политика. В 2т. – 13-е изд. – М.: «Инфра-М», 2003. – Т. 2 – 527 с.
18. Проблеми і пріоритети формування інноваційної моделі розвитку економіки України. – К., 2005. – 24с.
19. Притикіна О.Л., Стасюк Ю.М., Щипанова О.В. Інноваційна політика України та інтеграція до ЄС // Фінанси України. – 2005. – №5. С.36-43.
20. Зянько В.В. Институциональне середовище як умова ефективного функціонування інноваційного підприємництва // Наукові праці ДонНТУ: Серія економічна. Випуск 103-1. – Донецьк, 2006. – С.210-216.
21. Краснокутська Н.В. Інноваційний менеджмент. – К.: КНЕУ, 2003. – 504с.

Статья поступила в редакцию 10.01.2007